

УДК 005.33

Дарія Дідур,

студентка магістратури,

Волинський національний університет імені Лесі Українки,

ORCID ID 0000-0002-7563-8194,

didur.dariia2020@vnu.edu.ua;

Андрій Бояр,

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних економічних відносин та управління проектами,

Волинський національний університет імені Лесі Українки,

ORCID ID 0000-0002-9379-8140,

Andrij.Boyar@vnu.edu.ua;

DOI 10.29038/2524-2679-2021-02-189-198

СУЧАСНІ ІМПЕРАТИВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО РИНКУ ЧАЮ

У статті проаналізовано динаміку розвитку міжнародного ринку чаю та здійснено прогнозну оцінку майбутнього цієї галузі. Продемонстровано загальний обсяг міжнародного ринку чаю, визначено основні тенденції, виклики та загрози. Розмір світового ринку чаю у 2020 р. становив понад 54 322,1 млн дол. США, прогнозується, що до 2028 р. він досягне 67 920,8 млн дол. США. Одними з найбільших провідних компаній, котрі працюють на цьому ринку, є «Associated British Foods», «Plc., Barry's Tea Limited» та «Nestlé S. A.». Ринкові стратегії компаній пов'язані з випуском інноваційної продукції, інвестуванням у науково-дослідну діяльність для розробки нових продуктів та технологій. Очікується, що до 2028 р. найбільше зростання продемонструватиме ринок чаю в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Цей регіон має великі інвестиційні можливості, для перспективного зростання в майбутньому. Акцентовано увагу на проблемах та викликах, із якими стикається міжнародний ринок чаю. Передусім, це наявність товарів-замінників, таких як кава; вони становлять конкуренцію для чайної промисловості й деякою мірою гальмують її розвиток. Не менш важливим викликом є проблеми, пов'язані зі специфікою вирощування самої чайної культури, адже рослина вимагає певних кліматичних умов, наявних лише в відповідних регіонах світу. Вагомим потрясінням для світової економіки став спалах епідемії коронавірусу Covid-19, наслідки від якого відчули всі галузі. Міжнародний ринок чаю не

є винятком. Найбільшого потрясіння зазнало виробництво чаю в Індії, яка є другим за величиною виробником цієї продукції у світі; протягом кількох місяців виробничі потужності були повністю закриті, що вплинуло й на великих виробників чаю, і на існування дрібних фермерських господарств. Проте потрібно зазначити, що кілька компаній своїми технологічними досягненнями, інноваціями та ініціативами допомагають ринку знайти вихід із кризової ситуації. Для детальнішого розуміння й зіставлення структурних змін на міжнародному ринку чаю потрібно проводити подальший аналіз основних процесів у галузі, відстежувати тренди та моніторити ринок.

Ключові слова: чай, ринок, міжнародний, виробництво, компанія, продукт, попит, пропозиція, конкуренція.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Міжнародний ринок чаю є особливим компонентом світової економіки. Продукція чаю особлива тим, що її виробництво існувало ще з давніх часів, тому чай справедливо можна назвати одним із найстаріших напоїв у світі. Сучасні можливості розвитку технологій допомагають модернізувати виробництво чаю та створювати нові можливості для галузі. Незважаючи на посилення конкуренції, виклики й загрози міжнародний ринок чаю залишається перспективною галуззю виробництва та має високий потенціал подальшого розвитку.

Аналіз останніх джерел і публікації. Основними джерелами дослідження та аналізу міжнародного ринку чаю є звіти міжнародних організацій, статті й інші наукові публікації. Прикладами таких звітів є «Global Tea Market: Information by Type, Form, Category, Distribution Channel and Region. Forecast till 2027», оприлюднений міжнародною компанією «Market Research Future» і «Tea Market by Type, Packaging, Distribution Channel, Application and Regional Analysis. Global Opportunity Analysis and Industry Forecast, 2021–2028», оприлюднений компанією «Research Dive».

Мета статті. Виходячи з наведених вище міркувань, метою статті вважаємо здійснення структурно-композиційного аналізу поточного стану міжнародного ринку чаю, виявлення основних тенденцій та перспектив майбутнього розвитку галузі.

Методика дослідження. У статті використано методи теоретичного й емпіричного дослідження: порівняння, аналізу (для встановлення композиційної та географічної структур міжнародного ринку чаю) і синтезу (для аналізу тенденцій розвитку міжнародного ринку чаю); методи візуалізації (надання наочності матеріалу, схематичності зображення теоретичних та практичних положень дослідження). Інформаційною

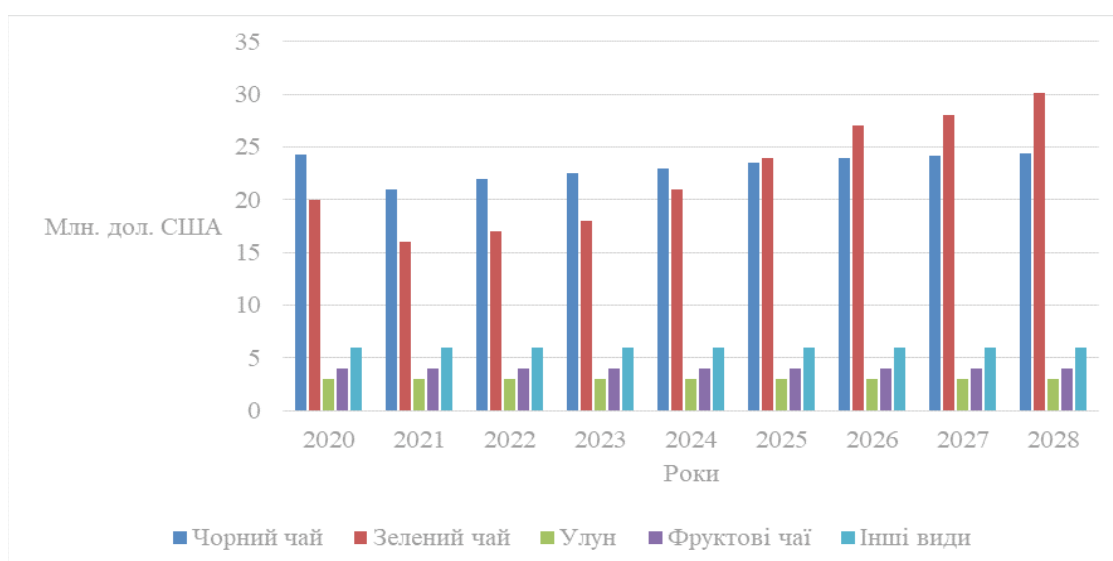
основою роботи є статистичні матеріали, побудовані на ресурсах платформи «Statista», а також на звітах міжнародних організацій і компаній.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Чай є одним із найстаріших напоїв у світі, який споживали ще у 2700 роках до нашої ери. Загалом, це напій із сушеного листа невеликих чагарників. Рослина потребує специфічних кліматичних умов вирощування, які доступні лише в тропічному та субтропічному кліматі. Тому виробництво чаю географічно обмежене кількома регіонами по всьому світу.

Культура споживання чаю зародилася в Китаї. Ця країна була й залишається основним районом вирощування чаю. Чай є другим за популярністю напоєм у світі (після кави). Щодня його споживається близько трьох мільярдів склянок [1].

Міжнародний ринок чаю поділяється на різні види, основними з яких є чорний, зелений, улун, фруктовий і трав'яні чаї. За 2020 р. найбільша частка доходів компаній припадає на чорний чай і, згідно з прогнозами «Research Dive» та «Market Research Future», вона збільшуватиметься до 2028 р. У 2020 р. дохід компаній від продажу чорного чаю становив 24 272,2 млн дол. США. Розмір доходу до 2028 р. – 24 368,3 млн дол. США. Також прогнозується швидке зростання ринку зеленого чаю, доходи від якого з 2025 р. будуть найбільшими, а у 2028 р. вони становитимуть близько 30 513,4 млн дол. США (рис. 1).

Рис. 1. Прогнозований ріст доходів міжнародного ринку чаю за видами*

* Складено за: [2].

Чорний чай є одним із найпопулярніших напоїв у світі. Він виробляється з рослини *Camellia sinensis*, яка має сильний аромат і містить більше кофеїну, ніж будь-яка інша. Зростання цього сегменту пояснюється перевагами продукту, основними з яких є наявність антиоксидантних властивостей, речовинами, які містяться у фруктах, червоному вині й чорному шоколаді. Очікується, що всі ці переваги збільшать попит і зростання ринку чорного чаю в найближчі роки.

Зростання обсягів світового споживання зеленого чаю переважно пояснюється широким спектром переваг споживання цього продукту. Такими перевагами є те, що зелений чай містить корисні біологічно активні сполуки, які покращують роботу мозку, сприяють спалюванню жиру, запобігають ризику діабету 2 типу та серцево-судинних захворювань.

Також важливо не применшувати роль інших видів чаїв, таких як улун, трав'яні, фруктові тощо, адже вони теж є досить популярними.

У виробництві чаю зайнято 13 мільйонів працівників, із яких 9 млн – дрібні власники фермерських господарств. У Китаї, Шрі-Ланці та Кенії 70 % світового виробництва чаю надходить саме від дрібних фермерів [3].

Оскільки країни-виробники чаю також є найбільшими споживачами, виробництво та споживання сильно співвідносяться [4]. Ринок чаю в Азійсько-Тихоокеанському регіоні є найбільш домінуючим і в подальшому прогнозується його швидке зростання. У 2020 р. на Азійсько-Тихоокеанський регіон припадало 39 173,3 млн дол. США доходів від продажів зеленого чаю, а за прогнозами до 2028 р. дохід збільшиться до 51 650,5 млн дол. США (рис. 2).

Стрімке зростання попиту на чай у цьому регіоні пояснюється високим рівнем споживання чаю в таких країнах, як Китай, Індія та Японія. Також постійно оновлюються дизайни упаковок, з'являється більша різноманітність смаків, що приваблює увагу покупців.

Прогнозується зростання ринку чаю в країнах Латинської Америки. Найбільшою країною-виробником чорного чаю в цьому регіоні є Аргентина. До 2028 р. частка латиноамериканських країн зростатиме на 5,0 % швидше, ніж сукупний середньорічний темп приросту, а дохід становитиме 6 608,2 млн дол. США. Зростанню попиту на зелений чай сприятиме наявність великої різноманітності його смаків [2, 5, 6].

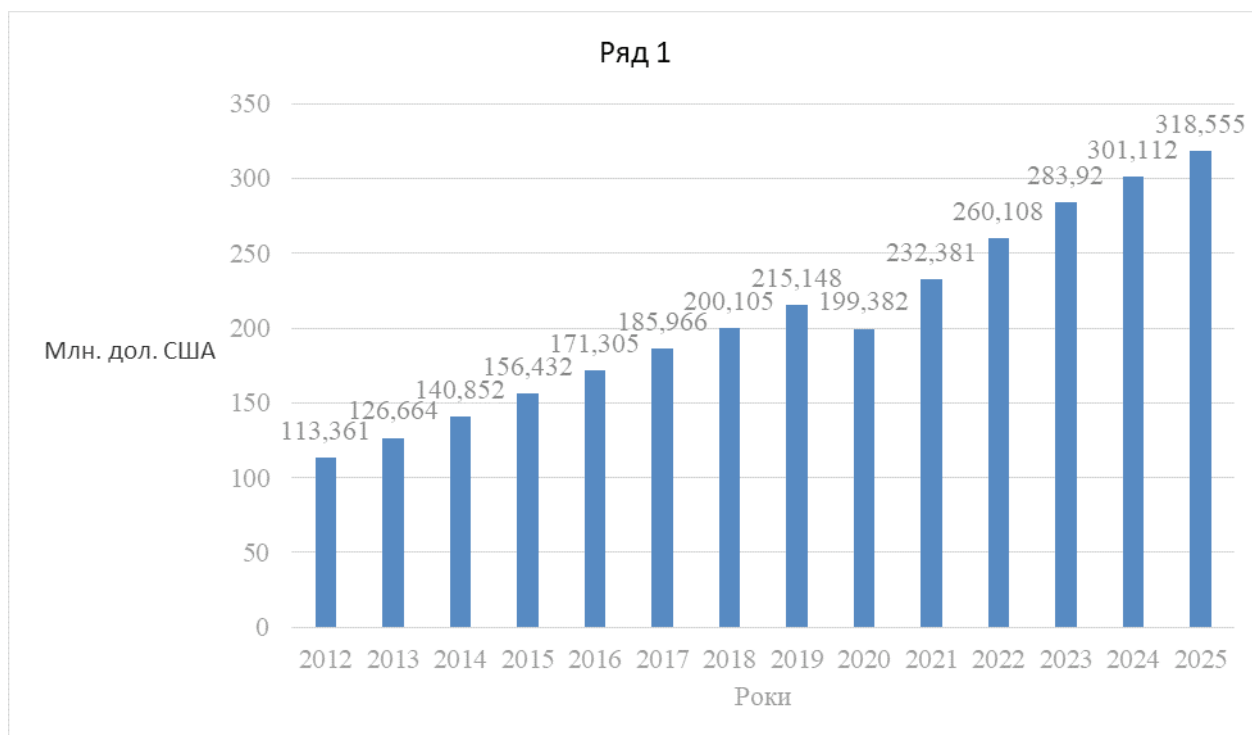
У 2020 р. сумарний дохід компаній-операторів міжнародного ринку чаю становив близько 200 млрд дол. США і, за даними Statista, до 2025 р. він становитиме 318 млрд дол. США. Сукупний середньорічний темп росту становитиме понад 9 % (рис. 3).

Найбільший дохід на міжнародному ринку чаю одержують компанії Китаю; у 2021 р. він становитиме близько 92 397 млн дол. США. У

Рис. 2. Прогнозований ріст доходів міжнародного ринку чаю за регіонами світу*

* Складено за: [2].

Рис. 3. Обсяг міжнародного ринку чаю з 2012 по 2025 р., млн дол. США*

* Складено за: [6].

2017 р. у цій країні вироблено понад 2,5 млн т продукції [6]. Країна й надалі продовжує залишатися лідером у світовому виробництві чаю.

Очікується, що до 2028 р. світовий ринок чаю зростатиме помірними темпами. Збільшення попиту на чай пов'язане з поширенням культури здорового способу життя та збільшенням різноманітності асортименту продукції.

На міжнародному ринку чаю ланцюжок постачання контролюється невеликою кількістю компаній, серед найбільш відомих: «Tata Global Beverages Limited» (Індія), «Unilever PLC» (Великобританія), «Associated British Foods PLC» (Великобританія), «Barry's Tea» (Ірландія), «Areejay Surrendra Group» (Індія), «Bettys & Taylors Group Ltd.» (Великобританія), «McLeod Russel India Ltd.» (Індія), «Ito En, Ltd.» (Японія), «Davids Tea Inc.» (Канада) та «Tea Forté Inc.» (США). Близько 85 % продажів чаю здійснюється саме цими багатонаціональними компаніями. Найбільший вплив на галузь мають три великі компанії, такі як «Unilever» (Lipton), «Associated British Foods» («Twinings») та «Tata Global Beverages» («Tetley»). Вони контролюють близько 20 % світового ринку чаю [7, 8].

70 % світової продукції чаю продається через аукціони, на яких посередники в пошуку нижчих цін можуть легко змінювати постачальників. Компанії, що працюють на міжнародному ринку чаю, зосереджуються на випуску продукції та посиленні свого впливу у світі. Ринок гарячих напоїв структурований у роздрібну торгівлю для споживання домашніми господарствами й продажем комерційним установам, організаціям та закладам громадського харчування [9].

Компанії-учасники міжнародного ринку чаю зосереджуються на виробленні ексклюзивних стратегій, які передбачають створення портфелів продуктів, злиття та поглинання інших компаній, інвестиції у сфери досліджень і розробок, розробку нових продуктів та фінансування майбутніх заходів й інновацій. Такі підходи дають змогу утримувати сильні позиції на міжнародному ринку чаю та зберігати за цим видом продукції сильні позиції в міжнародній торгівлі.

У лютому 2021 р. компанія з виробництва продуктів харчування й напоїв «Tata Consumer Products» оголосила про оновлений випуск бренду зеленого чаю «Tetley», який містить нові складники, що включають вітамін С. Такий хід мав на меті отримати прибуток від зростання попиту серед населення на продукти харчування та напої, які допомагають підвищити імунітет, особливо під час спалаху пандемії [5].

Чайний бренд «Indian Chai» із жовтня 2020 р. представив нову лінію корисних й екзотичних чаїв із різними смаками, такими, наприклад, як «Ягідні джунгли» та «Цитрусова куркума». Компанія пропонує споживачам ексклюзивні, ароматичні, корисні й лікувальні чаї.

Незважаючи на досить оптимістичний прогноз розвитку чайної промисловості, міжнародний ринок чаю стикається із суттєвими викликами та загрозами. Деякі з них унікальні саме для цієї продукції. Для зберігання й переробки чаю важливе місце посідають спеціально створені для цього приміщення, оскільки зірване листя потрібно обробляти протягом шести годин із моменту збору. Для вирішення цього питання міжнародні виробники чаю створили свої переробні підприємства поблизу плантацій, що створило вертикально інтегрований ланцюг постачання.

Проблемою галузі є те, що вирощування чаю обмежене лише певними географічними територіями. Глобальні зміни клімату можуть суттєво вплинути на врожайність. Оскільки чай є досить вибагливою до кліматичних умов культурою, створити штучно необхідні умови дуже складно.

Додатковими проблемами галузі є використання дитячої праці під час збору та первинної переробки культури, низька заробітна плата працівників та залишки пестицидів у кінцевому продукті. Для кращої реалізації потенціалу ринку чаю потрібно розв'язати ці проблеми шляхом створення більш справедливого розподілу доходів по ланцюгах постачання, збільшення прибутковості дрібних власників, покращити умови праці й заробітну плату робітникам, ліквідувати примусову дитячу працю.

Важливим викликом для розвитку міжнародного ринку чаю є суттєва конкуренція з боку ринку кави. Остання є енергоактивуючим напоєм, попит на який у всьому світі теж зростає швидкими темпами. Цей напій багатий марганцем, калієм та іншими поживними речовинами. Чай і кава є заміниками один одного й попит на них залежить від вибору споживача. Фактор «кави» стримуватиме зростання ринку чаю протягом наступних років.

Випуск оновленої продукції, яка включає велику кількість нових смаків чаю, наприклад органічного, фруктового, білого, ромашкового та інших видів, створить перспективні можливості на світовому ринку. Крім того, відходи чайної продукції можна використовувати як добрива, оскільки, вони містять такі поживні сполуки, як азот, калій і фосфор. Такі переваги чаю сприяють зростанню ринку цього продукту.

Також існує велика конкуренція між компаніями-лідерами на міжнародному ринку чаю. Зростаючий попит на чай у різних регіонах світу спонукає компанії зосередитися на розширенні бізнес-можливостей та географії збуту своєї продукції. Випуск інноваційних продуктів створює компаніям нові можливості для нарощення товарооборотів і збільшення прибутків.

Основним чинником зростання міжнародного ринку чаю є попит на цей товар, який визначається кількома факторами, включаючи зміни цін на продукцію, демографічні показники, такі як вік, освіта, професія та культурне походження. Також важливу роль відіграють зміни обсягів споживання продукції на душу населення, потенційний вплив шкідників і хвороб на виробництво чаю й характер взаємодії між роздрібними та оптовими, національними й транснаціональними компаніями.

Надзвичайно великим викликом для ринку стала епідемія коронавірусу Covid-19, яка здійснила руйнівний вплив на деякі галузі промисловості в глобальному масштабі. Ринок чаю також зазнав негативного впливу внаслідок часткового тимчасового закриття кордонів, заходів щодо дотримання соціальної дистанції тощо. У результаті імпорт та експорт чаю значно скоротилися, виник дефіциту робочої сили в галузі, відбулися перебої в ланцюгах постачання та сповільнення виробничих процесів [2, 5]. Наприклад, у Кенії, яка є найбільшою країною-експортером чаю в Африці, в умовах пандемії виникли проблеми зі збереженням функціональної здатності шляхів транспортування чайної продукції.

Індія, що є другим за величиною виробником чаю у світі, зазнала негативного впливу пандемії через повне закриття виробничих потужностей протягом кількох місяців. Це безпосередньо відбилося на масштабах діяльності традиційно великих компаній галузі й на функціонуванні дрібних фермерських господарств – виробників чаю.

Найбільш інноваційні компанії своїми технологічними досягненнями та ініціативами допомагають ринку зберігати потенціал і розвиватися навіть у зумовлених пандемією кризових умовах. Наприклад, влада штату Ассам в Індії у вересні 2020 р. запровадила чотири програми з відновлення виробництва чаю, які постраждали через пандемію. За першою з них, уряд штату забезпечує 3-відсоткову знижку на позичковий капітал виробникам чаю. За другою, уряд виплачує субсидії в розмірі 7 рупій за 1 кг сировини для стимулювання виробництва чаю. За третьою схемою, уряд у формі субсидій погашує 25 % витрат на придбання засобів (цехів, обладнання тощо), необхідних для вирощування та переробки чаю. Також уряд на три роки скасував податок на прибуток для власників чайних плантацій [3, 4]. Такі ініціативи, безперечно, матимуть позитивний ефект на виробництво й експорт чаю в цій країні.

3. ВИСНОВКИ Й ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Незважаючи на виклики, зумовлені пандемією Covid-19 та іншими чинниками, основні показники розвитку світового ринку чаю є

оптимістичними. У 2020 р. обсяг торгівлі цією продукцією становив понад 54 322,1 млн дол. США Прогнозується, що до 2028 р. він досягне 67 920,8 млн дол. США. На сьогодні домінуючу позицію на ринку посідає чорний чай, але прогнозується швидкий приріст попиту на зелений чай.

Найбільшими компаніями, що працюють на ринку чаю, є «Associated British Foods», «Plc., Barry's Tea Limited» та «Nestlé S.A.». Секрет успішного домінування на ринку – успішні ринкові стратегії, що ґрунтуються на випуску інноваційної продукції, нарощенні інвестицій у науково-дослідну діяльність для розробки нових продуктів і технологій.

Найбільшим регіоном виробництва й споживання чаю є Азійсько-Тихоокеанський. У перспективі до 2028 р. він зберігатиме свої лідерські позиції й залишатиметься регіоном великих інвестиційних можливостей у цій галузі.

Проблеми та виклики, із якими стикаються оператори міжнародного ринку чаю, пов'язані з конкуренцією з товарами-замінниками, передусім кавою. Зростання світового попиту на каву суттєво гальмує розвиток чайної промисловості. Не менш важливим викликом є проблеми, які пов'язані зі специфікою вирощування самої чайної культури, адже рослина вимагає певних кліматичних умов, наявних лише в певних регіонах світу.

Вагомим потрясінням для світової економіки став спалах епідемії коронавірусу Covid-19. Наслідки від його впливу відчули всі галузі. Міжнародний ринок чаю не є винятком. Особливо це простежується на виробництві чаю в Індії та Кенії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Anderson, R. (2014). *Tea industry's future depends on corporate collaboration*. URL: <https://www.bbc.com/news/business-26123944> (In English).
2. Resech Dive: Tea Market by Type, Packaging, Distribution Channel, Application and Regional Analysis. *Global Opportunity Analysis and Industry Forecast, 2021–2028*. URL: <https://www.researchdive.com/4659/tea-market> (in English).
3. Ethical Tea Partnership. (2019). *Smallholder Tea Farmers Archives*. URL: <https://www.ethicalteapartnership.org/resources/> (In English).
4. Bolton, D. (2019). Market Research Reflects and Predicts Growth. *World Tea News*. URL: <https://www.worldteanews.com/Insights/market-research-reflects-and-predicts-growth> (in English).
5. Market Research Future: Global Tea Market: Information by Type, Form, Category, Distribution Channel and Region. *Forecast till 2027*. URL: <https://www.marketresearchfuture.com/reports/tea-market-2155#> (in English).
6. Statista: *Global tea beverage market size*. URL: <https://www.statista.com/statistics/326384/global-tea-beverage-market-size/> (in English).
7. United Nations Department of Economics and Social Affairs. *UN Comtrade Database: International Trade Statistics*. URL: <https://comtrade.un.org/data> (In English).

8. Intergovernmental Group on Tea. (2018). *Current Market Situation and Medium Term Outlook*. In *Committee on Commodity Problems* (CCP:TE 18/CRS1; vol. CCP:TE 18/CRS1). URL: <http://www.fao.org/3/BU642en/bu642en.pdf> (in English).

9. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). (n.d.). *FAO-STAT*. URL: <http://www.fao.org/faostat/en/#data> (in English).

CONTEMPORARY IMPERATIVES FOR DEVELOPMENT OF THE INTERNATIONAL TEA MARKET

The article analyzes the dynamics of the international tea market development and provides assessment of main trends in the industry. The size of the world tea market in 2020 exceeded 54,322.1 USA \$ million, it is projected that by 2028 it will reach 67,920.8 USA \$ million revenues. Some of the largest leading companies in the market are Associated British Foods, Plc., Barry's Tea Limited and Nestlé SA, which use key market strategies directed to develop innovative products and technologies and larger investments into research. By the year 2028 the Asia-Pacific region seems to be the most perspective for the future tea market developments. This region has great investment opportunities for future growth. Emphasis is placed on the problems and challenges facing the international tea market. First of all, they are related to substitute products, such as coffee. They compete with the tea industry and really slow down its development. No less important is the problem associated with the specificities of production of the tea crop itself, which requires certain climatic conditions, available only in certain regions of the world. The outbreak of the Covid-19 epidemic is a major shock to the world economy, and its effects are being felt by all industries and the international tea market is not exclusion. The largest challenge Covid-19 has created for the tea production in India, which is second world's largest tea producer. In this country the tea industry was completely shut down for several months, affecting large-scale tea production and the existence of small tea farms. It must be noted that thanks to several world companies with technological advances, innovations and initiatives the market successfully finds a way out of the crisis. For a detailed understanding and comparison of structural changes in the international tea market, it is necessary to conduct further analysis of major processes in the industry, monitor trends and the market situation.

Key words: tea, international, market, production, company, product, demand, supply, competition.

Матеріал надійшов до редакції 09.05.2021 р.